

Quod possunt reconciliari qui separantur causa fornicationis.

SI quis autem fornicationis expers fornicariam dimiserit, alii copulari non potest, sed continere oportet, vel ad dimissam redire: sic & de femina. Unde & Apostolus, I. Corinth. vii. 10. „His qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere: quod si discesserit, maneat in nupta, aut viro suo reconcilietur: & de viro addit: „Et vir uxorem non dimittat.“ Sed Ambrosius (Ambrosiaster) super eundem locum, ait: „(5) Ideo non subdit de viro sicut de muliere, quia licet viro aliam ducere.“ Sed hoc à falsariis in Ambrosii Libro positum creditur. Supplendum enim esse in viro, quod ibi de uxore præmisit, aperte dicit Augustinus sic, de sermone Domini in monte Lib. I. cap. xxv. vel xlv. „Quare non addit de muliere quod præmisit de viro, nisi quod similem formam vult intelligi, ut si dimiserit, quod causa fornicationis permittitur, maneat sine uxore, aut reconcilietur uxori? Idem paulo post. „Si nec nubere illi conceditur vivo viro à quo recessit, nec huic alteram ducere viva uxore quam dimiserit; multo minus fas est illicita cum quibuslibet supra committere.“ Idem ibid. paulo supra: „Ut non facile dimittatur uxor, Dominus solam fornicationis causam excepit, ceteras vero universas molestias, si quæ extiterint, jubet pro fide conjugali, & pro castitate fortiter sustineri; & mœchum dixit qui à viro solutam duxit.“ Ex his ostenditur, quod si causa fornicationis fit separatio, non potest vir, vel mulier in aliam transire copulam. Possunt autem reconciliari, & cohabitare sicut prius, si dimissum alter revocare voluerit.

Quæ prædictis videntur obviare.

Dicit tamen Joannes Chrysostomus: (c) „Sicut crudelis, & iniquus est qui castam dimittit; sic fatuus est, & iniquus qui retinet meretricem: patronus enim turpitudinis est qui celat crimen uxoris.“ Item Hieronymus: (d) „Cum mulier unam carnem in aliam dividerit, & se fornicatione à marito separaverit, non debet teneri, ne virum quoque sub maledictio faciat, dicente Scriptura, Proverb. xviii. 22. Qui tener adulteram, stultus est, & insipiens.“ Idem ad Amandum presbyterum scribens, epist. cxlvii. de quadam quæ viro suo vivente alii nupserat, sic ait: „Rem novam loquor, immo non novam, sed veterem, quæ veteris testamenti auctoritate confirmatur. Deuter. xxiv. Si relinquerit (6) secundum virum mulier, & reconciliari voluerit priori, non potest.“

Determinatio.

SED hæc omnia intelligenda sunt de illa quæ ab adulterio redire noluit, nec per penitentiam peccatum delere. Quod si vir scienter patitur, consentire videtur. Si enim in adulterio perseverare elegerit, patronus turpitudinis, & lenocinii reus maritus habebitur, nisi eam adulterii ream facere voluerit. Si autem à peccato recesserit, & per penitentiam illud purgaverit, poterit viro reconciliari. Unde Augustinus: (e) „Quod tibi durum videtur, ut post adulterium reconcilietur conjux (7) conjugii, si fides adsit, non erit durum. Cur enim adhuc deputamus adulteros quos credimus penitentia esse sanatos? Idem. (f) „Non erit turpis, nec difficilis, etiam post parata, & purgata adulteria, reconciliatio conjugii, ubi per claves regni cælorum non dubitatur fieri remissio peccatorum: non ut post viri divortium adultera revocetur, sed ut post Christi consortium adultera non vocetur.“ (8) Item Gregorius: „Debet recipere peccatricem quæ penitentiam egit, sed non sæpe.“ Item Hermes: „Si vir scierit uxorem suam deliquisse, & non egerit penitentiam mulier; si permanet in fornicatione sua, & vir vivit cum illa, vir reus erit, & particeps peccati ejus. Quod si mulier dimissa egerit penitentiam, & voluerit ad virum reverti, debet recipere peccatricem, quæ penitentiam egit, sed non sæpe.“

De illis qui se ante polluerunt per adulterium.

SOlet etiam queri, an valeat duci in conjugium quæ prius est polluta per adulterium. De hoc Leo Papa ait: (g) „Nullus ducat in matrimonium quam prius polluit adulterio.“ Item: (h) „Relatum est auri-

(5) Nicolai: ideo non etiam subdit de viro sicut de muliere, quod sic maneat, si discesserit, quia licet &c. (6) Nicolai suum. (7) Al. deest conjugii. (8) Nicolai. Item Gregorius hom. xxix. in Evang. „Si quod promisit, minime servavit, videamus utrum sciat plangere quod erravit. Apud misericordem namque judicem nec ille fallax habebitur qui ad veritatem revertitur etiam postquam mentitur: quia omnipotens Deus dum libenter nostram penitentiam suscipit, ipse suo judicio hoc quod erravimus abscondit.“ Licet enim id Gregorius de illis dicat qui omnibus antiqui hostis operibus, ac pompis in die baptismatis renuntiare promittentes, non servant post baptismum quod ante illum sponderat, sed ad prava opera dilabuntur, ac deinde plangentes lapsum suum suscipiuntur misericorditer à Deo, & apud illum veniam inveniunt; nihilominus in Decretis causa xxxii. quæst. 1. cap. Apud, speciatim foeminis applicatur quæ conjugibus fidem non servantes, penitentiam subinde agunt, & proinde ab ipsis conjugibus suscipi debent. Item Hermes, in Libro qui inscribitur Pastor: Si vir scierit &c. *Quem tamen Pastoris Librum ut apocryphum rejici à Gelasio in Decretis dist. xv. cap. Sancta Romana, ad marginem notat.*

Ex Edit. P. Nicol. (c) Hom. xxxii. in Matth. Sive Auctor operis imperfecti sub S. Chrysostomi nomine in Decretis relatus causa xxxii. quæst. 1. cap. Sicut. (d) In Matth. cap. xix. (e) Ad Pollentium de adulterinis conjugis Lib. II. cap. vi. Sed appendices ex Augustino subsequentes cap. Quod autem sibi, & cap. Non erit. (f) Eodem Lib. cap. ix. (g) Eius nomine in Decretis referitur causa xxxi. cap. Nullus absque indice speciali, nec tale quiddam apud illum occurrit; sed hoc ipsum potius colligitur ex Concilio Triburien- si quod ibidem referitur, cap. Illud vero, ut & sequens appendix cap. Relatum est, sed cap. Denique referuntur quæ subjunguntur ex Augustino. (h) Ex eodem Concilio Triburien- si.

bus Sanctorum sacerdotum, quemdam alterius uxorem stupro violasse, & insuper mœchæ juramentum dedisse, quod post legitimi mariti mortem, si superviveret, duceret eam in uxorem; quod factum est. Tale ergo connubium prohibemus, & anathematizamus. His, aliisque auctoritatibus vetatur in conjugium copulari qui se prius adulterio macularunt. Sed è contra Augustinus ostendit, dicens; Lib. I. de nuptiis, & concupiscentiis, cap. x. „Denique mortuo eo cum quo fuit verum conjugium, fieri potest conjugium cum qua præcessit adulterium.“ Idem: (i) „Posse fieri sane licitas nuptias ex personis illicite conjunctis honesto placito subsequente manifestum est.“

Determinatio.

SED hæc ultima auctoritas de concubinis loquitur, perhibens concubinas posse transire ad honestum placitum nuptiarum, si castitatem, & fidem servare velint. Prima vero auctoritas Augustini de illis ait qui de peccato penituerunt, & nihil in mortem viri machinati sunt, nec vivente viro fidem adulteræ dedit mœchus, quod eam in conjugio duceret, si superviveret. Qui vero hæc faciunt, aliis præmissis auctoritatibus prohibentur copulari.

DIVISIO TEXTUS.

Postquam determinavit de impotentia coeundi, quæ actum matrimonii impedit, hic determinat de separatione à thoro propter peccatum fornicationis, quæ similiter actum matrimonii tollit vinculo matrimoniali durante: & dividitur in partes duas. In prima ostendit quomodo adulterium sequens matrimonium tollit actum matrimonii vinculo matrimoniali durante. In secunda ostendit quomodo adulterium præcedens matrimonium etiam matrimoniale vinculum tollit, ibi: *Solet etiam queri, an valeat duci in conjugium quæ prius est polluta per adulterium.* Prima in duas. In prima ostendit quando licet uxorem dimittere propter fornicationem. In secunda inquiri, utrum dimittere sit necessitatis, an liceat ei eam retinere, ibi: *Dicit tamen Joannes Chrysostomus &c.* Prima in duas. In prima ostendit quod viro licet dimittere uxorem, & è converso, propter fornicationem commissam. In secunda ostendit quod nevir post separationem licet nubere propter prioris matrimonii vinculum manens, ibi: *Si quis autem fornicationis expers fornicariam dimiserit, alii copulari non potest.* Circa primum duo facit. Primo ostendit quod uterque conjugum potest alium dimittere propter fornicationem, quando ipse est à fornicatione immunis. Secundo ostendit quod hoc non potest fieri, quando ipse simili crimini subiacet, ibi: *Si vero queritur, an adulter adulteram possit dimittere causa fornicationis; dicimus &c.*

QUESTIO I.

HIC queruntur sex.

Primo. Utrum liceat viro uxorem dimittere causa fornicationis.
Secundo. Utrum ad hoc teneatur.
Tertio. Utrum possit dimittere proprio judicio, vel judicium Ecclesiæ requiratur.
Quarto. Utrum vir, & uxor quantum ad hoc sint æqualis conditionis.
Quinto. Utrum post divortium debeant manere in nuptiis.
Sexto. De reconciliatio.

ARTICULUS I.

Utrum propter fornicationem liceat viro uxorem dimittere.

AD primum sic proceditur. Videtur quod propter fornicationem non liceat viro uxorem dimittere. In IV. Sent. Tom. V.

(1) Addit Nicolajus, extra de divortiiis, cap. Gaudemus prope finem.

(2) Ex Edit. P. Nicolai. (i) Lib. de bono conjugali cap. xiv.

rem dimittere. Non enim pro malo est malum reddendum. Sed vir dimittere uxorem propter fornicationem, videtur malum pro malo reddere. Ergo hoc non licet.

2. Præterea. Majus peccatum est, si uterque fornicetur quam si alter tantum. Sed si uterque fornicetur, non poterit fieri divortium propter hoc. Ergo nec si unus tantum fornicatus fuerit.

3. Præterea. Fornicatio spiritualis, & quædam alia peccata sunt graviora quam fornicatio carnalis. Sed propter illa non potest fieri separatio à thoro. Ergo nec propter fornicationem carnalem.

4. Præterea. Vitium contra naturam magis remotum est à matrimonii bonis quam fornicatio, quæ modo naturæ fit. Ergo magis debuit poni causa separationis quam fornicatio.

Sed contra est quod dicitur Matth. v.

Præterea. Illi qui frangit fidem, non tenetur aliquis fidem observare. Sed conjux fornicando frangit fidem quam alteri conjugi debet. Ergo alter potest alterum propter causam fornicationis dimittere.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod Dominus dimittere uxorem concessit propter fornicationem in poenam illius qui fidem fregit, & in favorem illius qui servavit, ut non sit astrictus ad reddendum debitum ei qui non servavit fidem. Et propter hoc excipiuntur septem casus in quibus non licet viro uxorem dimittere fornicantem, in quibus vel uxor à culpa immunis est, vel utrique sunt æqualiter culpabiles. Primus est, si ipse vir similiter fornicatus fuerit. Secundus, si ipse uxorem prostituerit. Tertius, si uxor virum suum mortuum probabiliter credens propter longam ejus absentiam, alteri nupserit. Quartus est, si latenter cognita est ab aliquo sub specie viri lectum subtrahente. Quintus, si fuerit vi oppressa. Sextus, si reconciliaverit eam sibi post adulterium perpetratum, carnaliter eam cognoscens. Septimus, si matrimonio in infidelitate utriusque contracto, vir dederit uxori libellum repudii, & uxor alteri nupserit tunc enim si utrique convertantur, tenetur eam vir recipere. (1)

Ad primum ergo dicendum, quod vir si dimittat uxorem fornicantem livore vindictæ, peccat; si autem ad infamiam propriam cavendam, ne videatur particeps criminis, vel ad vitium uxoris corrigendum, vel ad evitandum prolis incertitudinem, non peccat.

Ad secundum dicendum, quod divortium ex causa fornicationis fit uno accusante alium: & quia nullus

Q2

lus potest accusare qui in simili crimine existit, quando uterque fornicatur, divorcium celebrari non potest: quamvis magis peccetur contra matrimonium utroque fornicante, quam altero tantum.

Ad tertium dicendum, quod fornicatio est directe contra bona matrimonii: quia tollitur per certitudinem prolis, & fides frangiur, & significatio non servatur, dum unus conjugum pluribus carnem suam dividit: & ideo alia crimina quamvis forte sint majora fornicatione, non causant divorcium. Sed quia infidelitas, quae dicitur spiritualis fornicatio, etiam est contra matrimonii bonum, quod est proles educanda ad cultum Dei, etiam ipsa facit divorcium; sed tamen aliter quam corporalis fornicatio: quia propter unum actum fornicationis carnalis potest procedi ad divorcium, non autem propter unum actum infidelitatis, sed propter consuetudinem quae pertinaciam ostendit, in qua infidelitas perficitur.

Ad quartum dicendum, quod etiam propter vitium contra naturam potest procedi ad divorcium; sed tamen non fit ita mentio de ipso, tum quia est passio innominabilis, tum quia rarius accidit, tum quia non ita causat incertitudinem prolis.

ARTICULUS II.

Utrum vir teneatur ex praecepto uxorem fornicantem dimittere.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod vir teneatur ex praecepto uxorem fornicantem dimittere. Vir enim, cum sit caput uxoris, tenetur uxorem corrigere. Sed separatio a thoro est inducta ad correptionem uxoris fornicantis. Ergo tenetur eam a se separare.

2. Praeterea. Qui consentit peccanti mortaliter, ipse etiam mortaliter peccat. Sed retinens uxorem fornicantem, videtur consentire ei, ut in littera dicitur. Ergo peccat, nisi eam a se ejiciat.

3. Praeterea. I. Corinth. vi. 16. dicitur: Qui adharet meretrici, unum corpus efficitur. Sed non potest aliquis simul esse membrum meretricis, & Christi, ut ibidem dicitur. Ergo vir uxori fornicanti adherens, membrum Christi esse desinit, mortaliter peccans.

4. Praeterea. Sicut cognatio tollit matrimonii vinculum, ita fornicatio separat a thoro. Sed postquam vir noverit consanguinitatem sui ad uxorem, peccat mortaliter cognoscens ipsam. Ergo si cognoscat uxorem postquam scit ipsam esse fornicatam, mortaliter peccat.

5. Sed contra est quod dicit Glossa, Augustini, & Bedae, I. Corinth. vii. quod Dominus permisit causa fornicationis uxorem dimittere. Ergo non est in praecepto.

6. Praeterea. Quilibet potest dimittere alteri quod in se peccavit. Sed uxor fornicando peccat in virum. Ergo vir potest ei parcere, ut non dimittat eam.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod dimissio uxoris fornicantis inducta est ad corrigendum uxoris crimen per talem poenam. Poena autem corrigens non requiritur, ubi emendatio jam praecisset; & ideo si mulier de peccato poeniteat, vir non tenetur eam dimittere; si autem non poeniteat, tenetur, ne peccato ejus consentire videatur, dum correctionem debitam non apponit.

Ad primum ergo dicendum, quod peccatum for-

nicationis in uxore potest corrigi non tantum tali poena, sed etiam verbis, & verbere: & ideo si alias ad correctionem sit parata, non tenetur vir praedicatam poenam ad ejus correptionem adhibere.

Ad secundum dicendum, quod tunc vir uxori consentire videtur, quando eam tenet non cessantem a peccato praeterito; si autem emendata fuerit, non ei consentit.

Ad tertium dicendum, quod ex quo de peccato fornicationis poenituit, meretrix dici non potest: & ideo vir se ei conjungendo membrum meretricis non fit. Vel dicendum, quod non conjungitur ei quasi meretrici, sed quasi uxori.

Ad quartum dicendum, quod non est simile: quia consanguinitas facit ut non sit inter eos matrimoniale vinculum, & ideo carnalis copula esset illicita; sed fornicatio non tollit vinculum praedictum; & ideo actus remanet, quantum est de se, licitus, nisi per accidens illicitus fiat, in quantum vir consentire turpitudini uxoris videtur.

Ad quintum dicendum, quod permissio illa est intelligenda per prohibitionis privationem; & sic contra praeceptum non dividitur: quia etiam quod cadit sub praecepto, non est prohibitum.

Ad sextum dicendum, quod uxor non tantum peccat in virum, sed etiam in seipsam, & in Deum; & ideo vir non totaliter potest poenam dimittere, nisi emendatio sequatur.

ARTICULUS III.

Utrum proprio judicio possit vir uxorem fornicantem dimittere.

1. Ad tertium sic proceditur. Videtur quod proprio judicio potest vir uxorem fornicantem dimittere. Sententiam enim a iudice laicam absque alio judicio exequi licet. Sed Deus justus iudex dedit hanc sententiam, ut propter fornicationem vir uxorem dimittere possit. Ergo non requiritur ad hoc aliud iudicium.

2. Praeterea. Matth. i. dicitur, quod Joseph, cum esset justus, cogitavit occulte dimittere Mariam. Ergo videtur quod occulte vir possit divorcium celebrare absque Ecclesiae iudicio.

3. Praeterea. Si vir post fornicationem uxoris cognitam debitum, ei reddit, amittit etiam actionem quam contra fornicariam habebat. Ergo denegatio debiti quae ad divorcium pertinet, debet Ecclesiae iudicium praecedere.

4. Praeterea. Illud quod non potest probari, non debet ad iudicium Ecclesiae adduci. Sed fornicationis crimen non potest probari, quia oculus adulteri observat caliginem, ut dicit Job xxiv. 15. Ergo non debet iudicio Ecclesiae praedictum divorcium fieri.

5. Praeterea. Accusationem debet inscriptio praecedere, qua aliquis se ad tallionem obliget, si in probatione deficiat. Sed hoc non potest esse in ista materia: quia tunc qualitercumque res irer, vir consequeretur intentum suum, sive ipse uxorem dimitteret, sive uxor eum. Ergo non debet ad iudicium Ecclesiae per accusationem adduci.

6. Praeterea. Plus tenetur homo uxori quam extraneo. Sed homo crimen alterius etiam extranei non debet Ecclesiae deferre, nisi monitione praemissa in secreto, ut patet Matth. xix. Ergo multo minus potest crimen uxoris ad Ecclesiam deferre, si eam prius occulte non corripuit.

Sed contra. Nullus debet seipsum vindicare. Sed

si vir uxorem fornicantem proprio arbitrio dimitteret, ipse se vindicaret. Ergo hoc non debet fieri.

Praeterea. Nullus in eadem causa est actor & iudex. Sed vir est actor impetens uxorem de offensa in se commissa. Ergo ipse non potest esse iudex; & sic non debet eam proprio arbitrio dimittere.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod vir potest dimittere uxorem dupliciter. Uno modo quantum ad thorum tantum; & sic potest eam dimittere quam cito sibi constat de fornicatione uxoris, proprio arbitrio, nec tenetur reddere debitum exigenti, nisi per Ecclesiam compellatur; & taliter reddens nullum sibi praedictum facit. Alio modo quantum ad thorum, & cohabitationem; & hoc modo non potest dimittere nisi iudicio Ecclesiae: & (1) si alias dimissa fuerit, debet cogi ad cohabitandum, nisi possit ei vir in continenti fornicationem probare. Haec autem dimissio divorcium dicitur; & ideo concedendum est quod divorcium non potest celebrari nisi iudicio Ecclesiae.

Ad primum ergo dicendum, quod sententia est applicatio juris communis ad particulare factum: unde Dominus jus promulgavit, secundum quod sententia in iudicio formata debet.

Ad secundum dicendum, quod Joseph non volebat Virginem dimittere quasi suspectam de fornicatione, sed ob reverentiam sanctitatis ejus, timens ei cohabitare, ut supra dictum est; nec tamen est simile, quia tunc ex adulterio non solum procedebatur ad divorcium, sed ulterius ad lapidationem; non autem nunc quando agitur in iudicio Ecclesiae.

Ad tertium patet solutio ex dictis.

Ad quartum dicendum, quod quandoque vir uxorem suspectam habens ei insidiatur, & deprehendere eam potest cum testibus in crimine fornicationis; & sic potest ad accusationem procedere. Et praeterea, si de facto isto non constat, possunt esse violentae suspiciones fornicationis; quibus probatis, videtur fornicatio esse probata, ut si invenitur solus cum sola horis, & locis suspectis, & nudus cum nuda.

Ad quintum dicendum, quod maritus potest accusare uxorem de adulterio dupliciter. Uno modo ad thori separationem coram iudice spirituali, & tunc inscriptio debet fieri sine obligatione ad legem talionis: quia sic vir consequeretur intentum suum, ut obiecto probat. Alio modo ad punitionem criminis in iudicio saeculari; & sic oportet quod praecedat inscriptio: per quam ad poenam tallionis se obliget, si in probatione deficiat.

Ad sextum dicendum, quod sicut Decretalis (extra de accusationibus cap. Qualiter) dicit, tribus modis in criminibus procedi potest. Primo per inquisitionem, quam debet praecedere clamorosa insinuatio, quae locum accusationis tenet. Secundo per accusationem, quam debet praecedere inscriptio. Tertio per denuntiationem, quam debet praecedere fraternae correptionis. Verbum ergo Domini intelligitur, quando agitur per viam denuntiationis, non quando agitur per viam accusationis: quia tunc non agitur solum ad correptionem delinquentis, sed ad punitionem propter bonum commune conservandum, quod iustitia deficiente periret.

(1) Nicolai: alias si dimissa &c. (2) Al. deest ad.

ARTICULUS IV.

Utrum vir, & uxor debeant in causa divorcii ad paria iudicari.

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur quod vir, & uxor non debeant in causa divorcii ad paria iudicari. Divortium enim conceditur in lege nova loco repudii, quod erat in lege veteri, ut patet Matth. v. Sed in repudio vir, & uxor non iudicantur ad paria: quia vir poterat repudiare uxorem, & non e converso. Ergo nec in divorcio debent ad paria iudicari.

2. Praeterea. Plus est contra legem naturae quod uxor plures viros habeat quam, quod vir plures mulieres: unde hoc quandoque licuit, illud vero nunquam, ut supra dist. xxxiii. quaest. 1. art. 1. ad 7. dictum est. Ergo plus peccat mulier in adulterio quam vir; & ita non debent ad paria iudicari.

3. Praeterea. Ubi est majus nocumentum proximi, ibi est majus peccatum. Sed plus nocet adultera uxor viro, quam vir adulter uxori: quia adulterium uxoris facit incertitudinem prolis, non autem adulterium viri. Ergo majus est peccatum uxoris; & sic non debent ad paria iudicari.

4. Praeterea. Divortium inducitur ad crimem adulterii corrigendum. Sed magis pertinet ad virum, qui est caput mulieris, ut dicitur I. Corinth. xi. corrigere uxorem quam e converso. Ergo non debent in repudio ad paria iudicari, sed vir debet esse melioris conditionis.

5. Sed contra. Videtur quod uxor in hoc debeat esse melioris conditionis. Quia quanto est major fragilitas in peccante, tanto peccatum est magis dignum venia. Sed in mulieribus est major fragilitas quam in viris, ratione cuius dicit Chrysostomus, Auctor oper. imperf. in Matth. hom. xi. quod propria passio mulieris luxuria est; & Philosophus in VII. Ethic. cap. vii. quod mulieres non dicuntur incontinentes proprie loquendo propter facilem inclinationem in concupiscentiam: quia nec bruta animalia possunt continere propter hoc, quod non habent aliquid quod concupiscentis obviare possit. Ergo mulieribus in poena divorcii deberet magis parci.

6. Praeterea. Vir ponitur caput mulieris, ut ipsam corrigat. Ergo magis peccat quam mulier; & sic debet magis puniri.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod in causa divorcii vir, & uxor ad paria iudicantur, ut idem sit licitum, & illicitum uni quod alteri; non tamen pariter iudicantur (2) ad illa: quia causa divorcii est major in uno quam in alio, cum tamen in utroque sit causa sufficiens ad divorcium. Divortium enim est poena adulterii, in quantum est contra matrimonii bona. Quantum autem ad bonum fidei, ad quam conjuges aequaliter sibi invicem tenentur, tantum peccat contra matrimonium adulterium unius, sicut adulterium alterius; & haec causa in utroque sufficit ad divorcium; sed quantum ad bonum prolis plus peccat adulterium uxoris quam viri: & ideo major causa divorcii est in uxore quam in viro; & sic ad aequalia, sed non ex aequali causa obligantur; nec tamen injuste, quia in utroque est causa sufficiens

(1) Nicolai: alias si dimissa &c. (2) Al. deest ad.